

De beroering van de religieuze ruimte

De belevingswereld van de laatmiddeleeuwse kerkganger in de Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwekerk (c. 1450-1566)

Wendy Wauters, M.A.

KU Leuven, Illuminare - Studiecentrum voor middeleeuwse kunst

Lucien Febvre schreef in romantische bewoordingen dat “*ce XVIe siècle, qui ne voit pas d’abord, qui entend et qui flaire, qui hume les souffles et qui capte les bruits*” (1947). Maar voor een maatschappij die schijnbaar zo geur-georiënteerd was, zijn er bitter weinig sporen bewaard gebleven die een inkijk geven in de olfactorische beleving. In deze lezing ligt de focus op het geurlandschap van de Antwerpse moederkerk en het laatmiddeleeuwse begrip van de zintuigen. Vooreerst wordt de toenmalige angst voor gevaarlijke lucht onderzocht. Waarom werden bepaalde geuren als levensbedreigend ervaren? Een verklaring hiervoor schuilt in de breed verspreide kennis van de miasmatheorie en de humorenleer. De vrees voor schadelijke lucht was voor de Antwerpse gelovigen immers dagelijkse realiteit. Het tweede deel van de presentatie werpt licht op het concrete geurlandschap van de kerk: de stank van zowel levende als dode parochianen en de olfactorische bescherming waar men zich op kon beroepen. Tenslotte wordt vanuit kunsthistorisch perspectief de symbolische vertaling van dit gedachtegoed geanalyseerd. Er was sprake van een sterke wisselwerking tussen de extern waargenomen lichaamsgeur en de innerlijke zoetheit van iemand. Exemplarisch voor het gedeelde denkkader van geur op geneeskundig en op spiritueel niveau, waren een wierook-ademend Christusbeeld, aromatische gebedssnoeren en *memento mori* met afgesleten neuzen. Benaderd vanuit de vroegmoderne fysiologische en ruimtelijke werkelijkheid, wordt duidelijk hoe deze objecten nieuwe betekenissen aangemeten krijgen.

Aertgen Claesz van Leyden,
De roeping van Sint-Antonius,
ca. 1530

The Ladder to Heaven and Hell.
In: *Lamentations of Jeremiah*,
eind 12^e eeuw, Duitsland,
Heilbronn

Datum: vrijdag 5 maart 2021 – 14.00-16.00

Locatie: wordt later bekend gemaakt